

ΜΑΘΗΜΑ / ΤΑΞΗ : ΙΣΤΟΡΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ/ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ**ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ:** 29/12/2025**ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ****ΘΕΜΑ Α1****Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων:**

α. Ορεινοί: Είναι μία από τις μεγάλες παρατάξεις που συγκροτήθηκε στο πλαίσιο της Εθνοσυνέλευσης του **1862**. Οι ορεινοί απαρτίστηκαν από διάφορες ομάδες (υπό τον Δ. Γρίβα και τον με κοινό στόχο την αντίσταση στην πολιτική των πεδινών. Βρήκαν υποστηρικτές μεταξύ των μικροκαλλιεργητών, των κτηνοτρόφων, των εμπόρων και των πλοιοκτητών.

β. Κοινωνιολογική εταιρεία: Στις εκλογές της 8^{ης} Αυγούστου του **1910** σε κάποιες εκλογικές περιφέρειες έθεσαν υποψηφιότητα σοσιαλιστές και για πρώτη φορά εμφανίστηκε η σοσιαλδημοκρατική «Κοινωνιολογική Εταιρεία». Τα αριστερά κόμματα αρχικά ήταν ομάδες με σοσιαλιστικές ιδέες, συνήθως ξένες προς την κοινωνική βάση στην οποία ήθελαν να απευθυνθούν, και αντιμετώπιζαν δυσκολίες συνεννόησης και κομματικής συσπείρωσης. Σοβαρότερη από όλες αυτές τις ομάδες ήταν η *Κοινωνιολογική Εταιρεία*, η οποία ξεκίνησε από μερικούς διανοούμενους ως αριστερός μεταρρυθμιστικός σύνδεσμος, με στόχο να προπαγανδίζει πολιτικές θέσεις και στη συνέχεια να ιδρύσει κόμμα. Επιζητούσε για όλα τα μέλη της κοινωνίας ισότητα ευκαιριών, κοινωνικοποίηση των μέσων παραγωγής και διανομή των αγαθών ανάλογα με τις ανάγκες καθενός, πράγμα που θα μπορούσε να υλοποιηθεί με τη σταδιακή αναμόρφωση της οικονομίας και τη συνταγματική μεταβολή. Για να επιτευχθούν αυτοί οι στόχοι έπρεπε να οργανωθούν οι εργάτες σε επαγγελματικές ενώσεις και να ιδρύσουν κόμμα.

γ. Δίκη των έξι: Αμέσως μετά την ήττα στη μικρασιατική εκστρατεία, επενέβησαν στην πολιτική ζωή αξιωματικοί που ηγούνταν στρατιωτικών σωμάτων τα οποία επέστρεφαν από το μέτωπο (Ν. Πλαστήρας, Στ. Γονατάς, κ.λπ.). Το **1922** αυτό που όξυνε την πολιτική κατάσταση ήταν η δίκη και καταδίκη σε θάνατο πέντε κορυφαίων πολιτικών της αντιβενιζελικής παράταξης και του αρχηγού του στρατού της Μ. Ασίας, με την κατηγορία της εσχάτης προδοσίας. Η κατηγορία ήταν αβάσιμη, αλλά οι κατηγορούμενοι εκτελέστηκαν, προκειμένου να κατευναστούν οι πρόσφυγες και ο στρατός. Το τηλεγράφημα του Βενιζέλου, το οποίο έμμεσα συνιστούσε τη ματαίωση των εκτελέσεων, έφθασε πολύ αργά, αν και δεν είναι βέβαιο ότι μια έγκαιρη παρέμβαση του Βενιζέλου θα είχε αποτέλεσμα.

Μονάδες 15**ΘΕΜΑ Α2**

Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν, γράφοντας στο τετράδιό σας το γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πληροφορία και δίπλα του τη λέξη Σωστό, αν η πληροφορία είναι σωστή, ή τη λέξη Λάθος, αν η πληροφορία είναι λανθασμένη:

α. Το δεύτερο εξάμηνο του 1824 δημιουργήθηκαν νέα αντιμαχόμενα στρατόπεδα μεταξύ των επαναστατών, το ένα αποτελούσαν Πελοποννήσιοι πρόκριτοι και στρατιωτικοί, και το άλλο Υδραίοι και Σπετσιώτες, υποστηριζόμενοι από Ρουμελιώτες οπλαρχηγούς. **Σωστό**

β. Το ρωσικό κόμμα ήταν υπέρ του αυτοκέφαλου της Ελληνικής Εκκλησίας. **Λάθος**

γ. Ένα από τα αιτήματα των αντιπολιτευτικών ομίλων στο τέλος της δεκαετίας του 1850 ήταν η ίδρυση αγροτικών τραπεζών. **Σωστό**

δ. Από τα αντιβενιζελικά κόμματα, πιο διαλλακτικά ήταν τα κόμματα του Δημητρίου Ράλλη και του Κυριακούλη Μαυρομιχάλη, ενώ το κόμμα του Γεωργίου Θεοτόκη ήταν πιο αδιάλλακτο.

Λάθος

ε. Δεδομένης της κυριαρχίας της Αγγλίας στην ανατολική Μεσόγειο, και λόγω των δεσμών του με τη Γερμανία, ο Κωνσταντίνος ζήτησε τη συμμετοχή της Ελλάδας στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο στο πλευρό των Κεντρικών Δυνάμεων. **Λάθος**

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Β1

Τι γνωρίζετε για το περιεχόμενο του συντάγματος του 1864;

Μέσα σε συνθήκες κυβερνητικής αστάθειας και εμφυλίου πολέμου, η Εθνοσυνέλευση χρειάστηκε δύο ολόκληρα χρόνια για να φτάσει στην ψήφιση συντάγματος. Το 1864 ως πολίτευμα ορίστηκε η βασιλευσόμενη δημοκρατία αντί της μέχρι τότε συνταγματικής μοναρχίας. Κατοχυρώθηκαν μεταξύ άλλων η αρχή της λαϊκής κυριαρχίας, η άμεση, μυστική και καθολική (για τον ανδρικό πληθυσμό) ψήφος με σφαιρίδια, η ανεξαρτησία της δικαιοσύνης και η ελευθερία του συνέρχεσθαι και συνετairίζεσθαι, η οποία άνοιγε το δρόμο για την ελεύθερη συγκρότηση κομμάτων. Τα κόμματα θεωρήθηκαν απαραίτητα για την έκφραση της βούλησης της κοινής γνώμης, με το επιχείρημα ότι η εναλλακτική λύση είναι οι συνωμοτικοί κύκλοι ή οι βιαιοπραγίες.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Β2

α. Ποιο ήταν το έργο της Αναθεωρητικής Βουλής του 1911 (μονάδες 8);

Το πρώτο εξάμηνο του 1911 ψηφίστηκαν από τη Βουλή 53 τροποποιήσεις μη θεμελιωδών διατάξεων του συντάγματος. Δεν έγιναν ριζικές αλλαγές, αλλά αντίθετα, ενισχύθηκε η θέση της μοναρχίας και επετράπη στον βασιλιά, παρά τη συνταγματική απαγόρευση, να συμμετάσχει στη διαδικασία της αναθεώρησης. Οι σπουδαιότερες τροποποιήσεις αφορούσαν τη διασφάλιση της διάκρισης των εξουσιών, το ασυμβίβαστο μεταξύ στρατιωτικής και δημοσιοϋπαλληλικής ιδιότητας αφ' ενός και βουλευτικού αξιώματος αφ' ετέρου, και τη μονιμότητα των δικαστικών και των δημοσίων υπαλλήλων.

β. Ποιους νέους νόμους ψήφισε η κυβέρνηση Βενιζέλου έως τις εκλογές του Μαρτίου 1912 (μονάδες 7);

Η κυβέρνηση Βενιζέλου ψήφισε επίσης 337 νέους νόμους, οι οποίοι εισήγαγαν μεταρρυθμίσεις που αφορούσαν όλο το φάσμα του δημόσιου και ιδιωτικού βίου: π.χ. διορισμός δημοσίων υπαλλήλων με δημόσιους διαγωνισμούς, καθιέρωση κανονισμών εργασίας σε βιοτεχνίες και βιομηχανίες, διανομή γης στη Θεσσαλία, αναδιοργάνωση της τοπικής αυτοδιοίκησης, βελτίωση της διαδικασίας απονομής της δικαιοσύνης, αναθεώρηση του κανονισμού της Βουλής με σκοπό να διαθέτουν οι υπουργοί περισσότερο χρόνο για κοινοβουλευτικές συζητήσεις κ.λπ.

Μονάδες 15

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και λαμβάνοντας υπόψη σας τα παρακάτω παραθέματα, να αναφερθείτε:

α. στην εξωτερική πολιτική του γαλλικού κόμματος και γιατί τα μέλη του θεωρούσαν τη Γαλλία ως καταλληλότερο σύμμαχο της Ελλάδας (μονάδες 15)

β. στους λόγους για τους οποίους ονομάστηκε και εθνικό κόμμα (μονάδες 10)

Μονάδες 25

α. Ο Ιωάννης Κωλέττης, αρχηγός του γαλλικού κόμματος, προσεταιρίστηκε στην αρχή αρματολούς και κλέφτες της Στερεάς. Κοινά χαρακτηριστικά των στελεχών του κόμματος υπήρξαν η πολεμική διάθεση, η έλλειψη κατανόησης για τα διπλωματικά παιχνίδια και η υπερεκτίμηση των δικών τους δυνάμεων. Απαιτούσαν δικαιοσύνη για τους αγωνιστές της ελευθερίας, την οποία εννοούσαν ως την υλική αποκατάσταση τους μετά το πέρας του πολέμου.

Μετά τη δολοφονία του Καποδίστρια, το γαλλικό κόμμα κέρδισε οπαδούς στα νησιά και σχεδόν σε ολόκληρη την Πελοπόννησο. Τα μεσαία στελέχη ήταν συνταγματικοί οι οποίοι δεν υιοθετούσαν τις θέσεις του αγγλικού κόμματος σε θέματα εσωτερικής ή εξωτερικής πολιτικής. Οι οπαδοί του κόμματος ήταν ακτήμονες ή μικροϊδιοκτήτες γης και απλοί αγωνιστές. Σε αντίθεση με το αγγλικό, στο γαλλικό κόμμα ήταν ευρέως διαδεδομένη η άποψη για απελευθέρωση του αλύτρωτου ελληνισμού με πολεμικές ενέργειες, το συντομότερο δυνατόν. Στο παράθεμα Β, το οποίο αποτελεί δευτερογενές απόσπασμα από το έργο του J. Petropoulos «Πολιτική και Συγκρότηση Κράτους», επιβεβαιώνονται οι ιστορικές γνώσεις σχετικά με τις εθνικές διεκδικήσεις του Κωλέττη, ενώ παράλληλα παρέχονται επιπρόσθετα στοιχεία για τις πρωτοβουλίες που ανέλαβε με σκοπό την προώθηση και ολοκλήρωσή τους. Ειδικότερα, το 1834 υιοθετούσε εγγράφως ουδέτερη στάση ως προς τον καθορισμό της πρωτεύουσας, υποστηρίζοντας ότι η Κωνσταντινούπολη αποτελούσε τον μοναδικό τόπο που θα μπορούσε να φέρει αυτόν τον ρόλο, για να αναδείξει την επικείμενη απόκτησή της. Επιπλέον, ως πρεσβευτής της Ελλάδας στο Παρίσι, δεν δίσταζε να εκφράζει ανοιχτά τις ελληνικές προθέσεις και διεκδικήσεις απέναντι στις αλύτρωτες περιοχές.

Το 1844 ο Κωλέττης διατύπωσε με σαφήνεια στην Εθνοσυνέλευση τη «Μεγάλη Ιδέα»: Το βασίλειο αποτελούσε μόνο ένα μικρό φτωχό μέρος της Ελλάδας. Το σημαντικότερο βρισκόταν υπό οθωμανική κατοχή και θα έπρεπε όλες οι δυνάμεις του έθνους να διατεθούν για την απελευθέρωση αυτού του τμήματος. **Προς επίρρωση των ιστορικών γνώσεων λειτουργεί το παράθεμα Β, στο οποίο παρουσιάζονται οι κινήσεις του Κωλέττη σχετικά με την προώθηση της «Μεγάλης Ιδέας», ενώ παρατίθεται και απόσπασμα ομιλίας του. Ο Κωλέττης παρουσίασε εκτενώς στις ελληνικές διεκδικήσεις για τα εδάφη που άλλοτε ανήκαν σε Έλληνες και στη συνέχεια περιήλθαν στην οθωμανική κυριαρχία τονίζοντας τον ιερό στόχο των συγχρόνων του να καθορίσουν την τύχη όχι μόνο της Ανατολής αλλά και ολόκληρου του ελληνικού έθνους.**

Ο Κωλέττης παρέμεινε προσηλωμένος μέχρι το τέλος της ζωής του στον στόχο της προσάρτησης νέων περιοχών και θεωρήθηκε εκφραστής του ριζοσπαστικού αλυτρωτισμού. Πριν πεθάνει το 1847 εξέφρασε τη βαθιά του λύπη για το γεγονός ότι δεν κατόρθωσε να υλοποιήσει τη Μεγάλη Ιδέα θεωρώντας ότι αυτό οφείλεται στο ότι δεν κυβέρνησε τη χώρα από την αρχή της ανεξαρτησίας της.

Τα μέλη του έβλεπαν τη Γαλλία ως το φυσικό σύμμαχο, προπάντων επειδή πίστευαν ότι μόνο η Γαλλία, η οποία ήταν αναμειγμένη λιγότερο από όλες τις ξένες δυνάμεις στις υποθέσεις της ανατολικής Μεσογείου, θα βοηθούσε την Ελλάδα, χωρίς να θέλει να επηρεάζει τις επιλογές της. Πολλοί οπαδοί του κόμματος είχαν μια ιδεατή εικόνα για τη Γαλλία, την οποία θεωρούσαν ως πρότυπο τους.

β. Το γαλλικό κόμμα υποστήριζε την πολιτική διεύρυνσης των εδαφικών ορίων του κράτους, εκφράζοντας κατά κύριο λόγο τα συμφέροντα των ατάκτων, οι οποίοι μπορούσαν να

κερδίσουν τη ζωή τους μόνο από τον πόλεμο. Ασφαλώς, μέλημα των προσφύγων από αλύτρωτες περιοχές ήταν η απελευθέρωση της ιδιαίτερης πατρίδας τους. Εξαιτίας αυτής της πολιτικής ονομάστηκε και «εθνικό κόμμα». **Συμπληρωματικά στοιχεία σχετικά με την ονομασία του γαλλικού κόμματος ως «εθνικό» παρέχει ο J. Petropoulos στο κείμενο Α, το οποίο αποτελεί δευτερογενές απόσπασμα από το έργο του «Πολιτική και Συγκρότηση Κράτους».** Στο παράθεμα επισημαίνεται ότι οι Γάλλοι και οι υποστηρικτές του κόμματος το αποκαλούσαν «εθνικό», για να τονίσουν το γεγονός ότι στηριζόταν κυρίως στα λαϊκά στρώματα. Παράλληλα, τονίζεται πως δεν υπήρχε κάποιος ακριβής ή ενιαία αποδεκτός ορισμός για το τι ακριβώς εξέφραζε η ονομασία «εθνικό κόμμα», καθώς ο όρος ήταν αόριστος και αφορούσε ευρύτερες αντιλήψεις και προσδοκίες. Όμως ο χαρακτηρισμός αυτός δεν περιοριζόταν αποκλειστικά στους υποστηρικτές του γαλλικού κόμματος, αλλά αναφερόταν συνολικά σε όλους τους Έλληνες που επιθυμούσαν να δουν την πατρίδα τους ελεύθερη ξανά και να διοικείται από πρόσωπα ικανά να κυβερνήσουν ορθά. Επομένως, η χρήση του σχετίζεται περισσότερο με προπαγανδιστικά κίνητρα και την ανάγκη ανάδειξής του ως ένα κόμμα που εκφράζει το σύνολο του λαού.

ΘΕΜΑ Δ1

Συνδυάζοντας τις ιστορικές σας γνώσεις και τις πληροφορίες από τα κείμενα που σας δίνονται, να παρουσιάσετε:

α. τα αιτήματα και τις επιδιώξεις του Στρατιωτικού Συνδέσμου (μονάδες 13)

β. τα αιτήματα των επαγγελματικών σωματείων και τα αποτελέσματα των κινητοποιήσεων του 1909 (μονάδες 12)

Μονάδες 25

(Στο διάστημα από την πτώχευση του 1893 έως τον ελληνοτουρκικό πόλεμο του 1897 τα δύο μεγάλα κόμματα προσπάθησαν να υλοποιήσουν το πολιτικό τους πρόγραμμα, χωρίς όμως επιτυχία, γεγονός που δημιούργησε την εντύπωση ενός γενικού αδιεξόδου).

α. Το 1909 συντελείται μια τομή στην πολιτική ιστορία της Ελλάδας γενικότερα, και των πολιτικών κομμάτων ειδικότερα. Στις 15 Αυγούστου 1909 εκδηλώθηκε κίνημα στο Γουδί, το οποίο έγινε από τον Στρατιωτικό Σύνδεσμο, μια μυστική ένωση στρατιωτικών, με αιτήματα που αφορούσαν μεταρρυθμίσεις στο στρατό, τη διοίκηση, τη δικαιοσύνη, την εκπαίδευση και τη δημοσιονομική πολιτική. Επιβεβαιωτικές και συμπληρωματικές πληροφορίες αντλούνται από το Κείμενο Α (δευτερογενές απόσπασμα της «Ιστορίας του Ελληνικού Έθνους») και το Κείμενο Β (δευτερογενές παράθεμα του έργου «Η ενοποίηση της Ελλάδας, 1770-1923» του Douglas Dakin). Συγκεκριμένα, το μετριοπαθές και συντηρητικό πρόγραμμα του Στρατιωτικού Συνδέσμου αν και αποτελούσε μια προκήρυξη με επαναστατικό χαρακτήρα, είχε ήπιο ύφος. Ο σύνδεσμος αξίωνε εκτός από μεταρρυθμίσεις και βελτιώσεις σε όλους τους τομείς, την εξάλειψη της «απαίσιας συναλλαγής» και των άθλιων πρακτικών των πολιτικών. Τα αιτήματα αυτά, σύμφωνα με το Κείμενο Α, έβρισκαν σύμφωνο τον ελληνικό λαό.

Ο Στρατιωτικός Σύνδεσμος δεν εγκαθίδρυσε δικτατορία, αλλά προώθησε τα αιτήματά του μέσω της Βουλής. Πράγματι, σύμφωνα με τα Κείμενα Α και Β, ο Στρατιωτικός Σύνδεσμος δήλωνε ρητώς πως δεν θα επιχειρήσει ριζοσπαστικές αλλαγές. Ο Ζορμπάς και οι αξιωματικοί δεν επιδίωκαν να επιβάλλουν στρατιωτική δικτατορία και να πάρουν στα χέρια τους την διακυβέρνηση του ελληνικού κράτους καταργώντας την κυβέρνηση. Δεν είχαν

σκοπό την αλλαγή συντάγματος ή την κατάργηση της βασιλείας ή την αντικατάσταση του βασιλιά, δηλαδή δεν είχαν αντιδυναστικές βλέψεις. Ακόμα, δεν προσπαθούσαν να αλλάξουν τη σύσταση του πεζικού ή του ναυτικού. Αντίθετα, εύχονταν η κυβέρνηση και ο βασιλιάς να τους βοηθήσουν να υλοποιήσουν το πρόγραμμά τους.

β. Με αφορμή το κίνημα, έγινε στις 14 Σεπτεμβρίου μεγάλη διαδήλωση των επαγγελματιών σωματείων της πρωτεύουσας. Οι διαδηλωτές υποστήριξαν το διάβημα του Στρατιωτικού Συνδέσμου και υπέβαλαν ψήφισμα στο παλάτι με το οποίο ζητούσαν την επίλυση σειράς οικονομικών αιτημάτων. Περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τις κινητοποιήσεις των συντεχνιών και τα αιτήματά τους παρέχονται στο δευτερογενές απόσπασμα του έργου «Τα πολιτικά κόμματα στην Ελλάδα, 1821-1936» του Hering Gunnar (Κείμενο Γ). Αναλυτικά, ο σύνδεσμος των συντεχνιών της χώρας αποτελούμενος από 50 κλαδικές οργανώσεις και 30.000 μέλη έκανε διαδήλωση στην πρωτεύουσα και στην επαρχία. Ο στρατιωτικός σύνδεσμος προσπάθησε να επηρεάσει το πρόγραμμα και το κείμενο των αιτημάτων των συντεχνιών πιέζοντας για τη διεξαγωγή των κινητοποιήσεων, το τελευταίο επιβεβαιώνεται και από το Κείμενο Β. Παρ' όλα αυτά, ο σύνδεσμος των συντεχνιών δεν ακολούθησε πιστά τις κατευθύνσεις των αξιωματικών. Εκτός από την υποστήριξη των αιτημάτων των στρατιωτικών, οι διαδηλωτές αιτούνταν ακόμα τη λήψη μέτρων για την προστασία κάποιων κλάδων της οικονομίας, την ενίσχυση της παραγωγής, την αύξηση του φόρου εισοδήματος και όχι του φόρου κατανάλωσης, την ίδρυση Αγροτικής Τράπεζας, τη θέσπιση νόμων για την βελτίωση της θέσης των εργατών, αποφεύγοντας τις σκληρές διατυπώσεις. Τέλος, από τον πρόεδρο των συντεχνιών, Παπαφώτη, τονίστηκε κατά την ομιλία του η φορολογική επιβάρυνση των πολιτών.

Υπό την πίεση του Συνδέσμου η Βουλή ψήφισε, χωρίς ιδιαίτερη προετοιμασία και συζήτηση, μεγάλο αριθμό νόμων, που επέφεραν ριζικές αλλαγές. Το Φεβρουάριο του 1910 η Βουλή αποφάσισε την αναθεώρηση ορισμένων άρθρων του συντάγματος. Έτσι προκηρύχθηκαν εκλογές, από τις οποίες προήλθε αναθεωρητική βουλή. Στις 15 Μαρτίου 1910 ο Στρατιωτικός Σύνδεσμος διαλύθηκε έχοντας επιτύχει τις επιδιώξεις του.